

**VANTAAN KAUPUNGINMUSEON
KOKOELMAPOLIITTINEN OHJELMA
2022**

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe.....	4
1. VANTAAN KAUPUNGINMUSEO.....	5
1.1. Historia.....	5
1.2. Toiminta-ajatus ja tavoitteet	6
1.2.1. Visio.....	6
1.2.2. Tehtävät	6
1.2.3. Lainsäädäntö.....	6
2. KOKOELMATEHTÄVÄ.....	7
2.1. Tallennusalueet.....	7
2.2. Nykydokumentointi ja TAKO-yhteistyö.....	7
3. KOKOELMAT	8
3.1. Kokoelmatilat.....	8
3.2. Turvallisuus	9
3.3. Esinekokoelma	10
3.4. Kuva-arkisto	11
3.5. Arkistokokoelma	11
3.6. Audiovisuaalinen arkisto.....	12
3.7. Lehtileikearkisto.....	12
3.8. Käsikirjasto	12
3.9. Arkeologinen kokoelma	12
4. LAAJOJA KOKONAISUUKSIA MUSEON KOKOELMISSA	13
4.1. Koulukokoelma	13
4.2. Teollisuus	13
4.3. Tammiston koetila	14
4.4. Asp.....	14
4.5. Candolin	15
4.6. Teräsvuori	15
4.7. Håkansbölen kartano	15
4.8. Rock'n Vantaa	16
4.9. Risto Vilhunen.....	16
4.10. Vantaan kaupunki – oman kunnan historiaa	16
4.11. Valokuvakokonaisuudet.....	17

5. KOKOELMIEN HALLINTA JA HOITO.....	17
5.1. Tallentamisperiaatteet.....	17
5.2. Aineiston vastaanotto	18
5.3. Kokoelmahallintajärjestelmä ja digitointi	19
5.4. Sisällön, kunnon ja määrän seuranta	20
5.5. Kokoelmapoistot	21
5.6. Käyttö ja saavutettavuus.....	21
5.7. Lainausperiaatteet	22
6. KOKOELMIEN TULEVAISUUS JA HAASTEET	23
7. KOKOELMAPOLITIIKAN SEURANTA.....	24
7.1. Hyväksyminen ja julkisuus	24
7.2. Työryhmä 2022	24
LIITTEET	25

Esipuhe

Museot ovat muistiorganisaatioita, joiden tehtävänä on tallentaa yhteistä kulttuuriperintöämme. Vantaalla tehtävää hoitaa Museopalvelut-yksikkö, jonka muodostavat kaksi museota: Vantaan kaupunginmuseo ja Vantaan taidemuseo ARTSI.

Kokoelmat ja niiden hoitaminen ovat museotoiminnan perusta. Kokoelmamme koostuu (31.12.2021) esimerkiksi noin 141 000 valokuvasta, 12 000 taideteoksesta ja 25 000 esineestä. Vaikka luvut ovat suuria, kokoelmiin päätyy vain pieni otos ympärillämme olevasta kulttuurista. Kaikkea emme voi säilyttää jälkipolville, mutta painopisteistä ja tallennusvastuista sopimalla voimme tallentaa aikamme ilmiöitä ja harkittuja kokonaisuuksia. Kokoelmapolitiikka onkin äärimmäisen tärkeä työkalu museoille, sillä siinä linjataan, mitä tallennamme ja kuinka kokoelmaa ylläpidetään.

Kaupungin tallentama kulttuuriperintö on kaikkien vantaalaisten yhteinen. Siksi tehtävämme on tarjota pääsy kokoelmien äärelle mahdollisimman monelle kiinnostuneelle. Parhaimmillaan kokoelmat ovat vuorovaikutuksessa yleisön kanssa: taide synnyttää kokemuksen katsojalleen, arkistoaineisto antaa tiedon tutkijalle ja historia herää eloon museokävijälle aidon esineen kautta. Tahdomme, että vantaalaisten museokokoelmiin pääsee tutustumaan yhä enemmän verkon välityksellä.

Kokoelmatyötä tehdään myös yhdessä kaupunkilaisten kanssa. Esimerkiksi kaupunginmuseon vapaaehtoiset kaupunkikuvaajat dokumentoivat kaupunkia kulttuuriperinnön ja kaupunkitilassa kulkevan vantaalaisen asukkaan näkökulmasta.

On ilo jatkaa museotyötä kokoelmapolitiikan viitoittaessa suuntaa!

Marjo Poutanen

Museopalveluiden päällikkö

1. VANTAAN KAUPUNGINMUSEO

1.1. Historia

Museon perustamisajatus syntyi paikallishistoriasta kiinnostuneiden parissa 1950-luvulla. Asiaa ajamaan perustettiin Helsingin pitäjän kotiseutu- ja museoyhdistys vuonna 1961. Tuloksena oli Helsingin pitäjän kirkonkylän viljamakasiinissa edelleen toimiva kotiseutumuseo, jossa on esillä Helsing-Tusby Ungdomsförbund r.f. -kokoelma.

Myös Vantaan kaupungin kulttuuritoimisto oli aloittanut museokokoelman kartuttamisen, ja yhteistyö kotiseutumuseon kanssa oli aktiivista. Kulttuuritoimisto keskittyi valokuva- ja koulukokoelman keräämiseen, sillä yhtenä ajatuksena heillä oli koulumuseon perustaminen.

Museon perustamisesta tehtiin kansalaisaloitteita kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle vuosina 1978 ja 1979. Sopivana paikkana museon näyttelyille pidettiin tyhjillään ollutta Tikkurilan vanhaa asemarakennusta ja säilytystiloille radan toisella puolella sijaitsevaa Vernissatehdasta. Nuoriso kuitenkin valtasi Vernissatehtaan näyttävästi vuonna 1985, ja tilat jäivät nuorisotoimen käyttöön.

Kaupunginvaltuusto vahvisti kulttuurilautakunnan ja kulttuuritoimiston johtosäännöt 10.2.1986. Niissä määriteltiin kulttuurilautakunnan museojaoston ja kaupunginmuseon tehtävät. Museon toiminta alkoi Hiekkaharjun ammattikoulun pihassa olevissa tilapäisissä parakitiloissa. Vakituksia näyttelytiloja ei ollut.

Museo joutui vielä muuttamaan vuonna 1988 Lummepolulla olleeseen parakkiin, ennen kuin vuonna 1990 museon toimisto- ja näyttelytilat valmistuivat kunnostettuun Tikkurilan vanhaan asemarakennukseen. Näyttelytoiminta aloitettiin saman vuoden joulukuussa. Vantaan kaupunki osti rakennuksen vuonna 2007. Siihen asti asema oli ollut vuokrattuna valtiolta.

Vuonna 2005 Vantaan kaupunki osti Håkansbölen kartanon. Kauppa sisälsi myös suuren määrän kartanon irtaimistoa ja muuta esineistöä, valokuvia ja arkistoaineistoa. Museo hallinnoi kartanon päärakennusta, aittarakennusta sekä osaa pikkutallin tiloista. Museo on tehnyt kartanon parissa tutkimustyötä ja ollut aktiivisesti mukana kunnostussuunnitelmissa.

Vantaan taide- ja kulttuurihistorian yhdistävän museotoiminnan alku sijoittuu vuoteen 1996 kun Vantaan kaupungin kuvataidekokoelmat ja taidenäyttelytoiminta yhdistettiin osaksi museotoimintaa. Vantaan taidemuseo perustettiin vuonna 2003. Muodostui tulosyksikkö Vantaan kaupungin museot. Vuonna 2013 museoiden toiminnat erotettiin omiksi yksiköikseen, kaupunginmuseoksi ja taidemuseoksi.

Vuoden alussa 2020 Vantaan kaupungilla toteutettiin Uusi Vantaa -organisaatiouudistus. Syntyi uusi Kaupunkikulttuurin toimiala, johon myös kulttuurin palvelualue kuuluu. Kulttuurin palvelualueelle muodostettiin kolme palveluyksikköä. Niistä yksi on Museo-palvelut, jonka muodostavat Vantaan kaupunginmuseo ja Vantaan taidemuseo ARTSI.

Vantaan kaupungin hallintosäännön 10 luvun 9 §:n mukaan kaupunkikulttuurilautakunta vastaa nykyisin kaupungin museotoiminnasta. Museon toimintaa ohjaa myös Museon säännöt -asiakirja, joka on hyväksytty aiemmin toiminnasta vastanneen vapaa-ajanlautakunnan kokouksessa 14.5.2019

1.2. Toiminta-ajatus ja tavoitteet

1.2.1. Visio

Vantaan kaupunginmuseo on Vantaalla ajassa toimiva kulttuuriperinnön asiantuntija, joka tuottaa ja tarjoaa tietoa, elämyksiä ja palveluja vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa. Kaiken kaupunginmuseon toiminnan lähtökohtana ovat Vantaan strategia ja arvot. Kaupunginmuseo on toteuttamassa Vantaan kulttuurilinjauksia 2021–2030. Linjausten visio on: Vantaa on rohkea ja elämänmakuinen kulttuurikaupunki, jossa yhdistyvät omaleimaisuus, ilo ja reilu yhdessä tekemisen meininki.

1.2.2. Tehtävät

Vantaan kaupunginmuseon tehtävänä on kerätä, säilyttää, hoitaa, tutkia ja pitää esillä esineellisen ja esineettömän kulttuurihistorian ja rakennuskulttuurin aineistoa ja ilmiöitä vuorovaikutuksessa kaupunkilaisten kanssa. Museo toimii historian, kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön asiantuntijana ja oppimisympäristönä Vantaalla.

1.2.3. Lainsäädäntö

Museotyötä ohjaavat lainsäädäntö ja kunnalliset asetukset.

Museolaki (314/2019) velvoittaa valtionosuuden piirissä olevilta museoilta, että museolla on kokoelmapoliittinen ohjelma, kokoelman säilyminen museokokoelmana on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa, kokoelmat ovat käyttäjien tavoitettavissa ja tilat ovat tarkoituksenmukaiset.

Muita kokoelmatyötä ohjaavia lakeja ja asetuksia ovat muinaismuistolaki, museoasetus, laki rakennusperinnön suojelusta, tekijänoikeuslaki, henkilötietolaki ja arkistolaki. Myös useat muut lait ja asetukset sivuavat museoiden toimintaa (<https://museoliitto.fi/museoala/lainsaadanto>).

Museo noudattaa kansainvälisiä sopimuksia ja suosituksia, kuten ICOMin (International Council of Museum) ”Museotyön eettiset säännöt” (<https://icomfinland.fi/museoetiikka>) sekä Suomen museoliiton ja Museoviraston antamia ohjeita ja suosituksia.

2. KOKOELMATEHTÄVÄ

2.1. Tallennusalueet

Vantaan kaupunginmuseon kokoelmia kartutetaan Helsingin pitäjää, Helsingin maalaiskuntaa, Vantaan kauppala ja Vantaan kaupunkia koskevalla aineistolla. Alueen historiaan liittyvää aineistoa on tallennettu myös muiden toimijoiden kokoelmiin.

Museolla on paikallinen tallennusvastuu. Sen piiriin kuuluu Vantaalla valmistettu ja historialtaan paikkakuntaan liittyvä aineisto. Painopistealueet ovat:

- kaupungistuminen ja lähiöt
- kulttuurimaisema ja rakennuskulttuuri
- asuminen ja arki Vantaalla
- vantaalainen kulttuuri: järjestötoiminta, harrastukset, vapaa-aika, tapahtumat
- vantaalainen teollisuus
- kunnalliselämä eri aikoina, toimialat ja organisaatiot
- museon oma toiminta

Vantaan alue on laaja. Museo pyrkii tallennuksissa ottamaan tasapuolisesti huomioon kaupungin eri osat sekä vantaalaisuuden eri muodot. Tallennustoiminta ulottuu aina esihistoriallisista ajoista nykydokumentoinnin kautta meidän päiviimme saakka.

2.2. Nykydokumentointi ja TAKO-yhteistyö

Vantaan kaupunginmuseo tallentaa aktiivisesti Vantaan nykypäivää ja sen ilmiöitä. Tallennusaiheet valitaan vuosittain. Ne voivat liittyä museon omaan toimintaan tai muuhun teemavuoteen, näyttely- ja tutkimushankkeisiin tai erilaisiin ajankohtaisiin ilmiöihin, joko paikallisella tai valtakunnallisella tasolla. Nykydokumentointia tehdään valokuvaten, videoiden, havainnoiden ja haastatellen. Siihen voi sisältyä myös esineiden ja arkistoaineistojen tallennusta. Viime vuosien nykydokumentointihankkeet ovat liittyneet esimerkiksi kestävään kehitykseen tai koronapandemiaan.

Vantaan kaupunginmuseo on ollut vuodesta 2010 mukana valtakunnallisen tallennus- ja kokoelmayhteistyön TAKO-verkostossa (www.takoverkosto.fi). TAKO-verkosto koordinoi nykydokumentointihankkeita sekä kehittää ja ylläpitää museoiden tallennustyönjakoa. Työjaon tavoitteena on välttää kokoelmien päällekkäistä tallentamista. TAKO:n tallennustyönjaossa Vantaan kaupunginmuseon tallennustehtäväksi on kirjattu:

- Lähiöasuminen
- Kaupungistuminen
- Ostoskeskukset ja -keskittymät

Kaupunginmuseo osallistuu TAKO:n yhteistyöryhmä pooli 3:n toimintaan, jonka aiheena on arki. Sen puitteissa toteutetaan poolin vaihtuviin teemoihin liittyviä nykydokumentointiprojekteja. Projekteja tehdään vuorovaikutuksessa kaupunkilaisten ja eri sidosryhmien kanssa.

3. KOKOELMAT

Museon kokoelmat muodostuvat esine-, valokuva-, arkisto- ja AV-kokoelmasta sekä käsikirjasto- ja lehtileikekokoelmista. Lisäksi museolla on käyttökokoelmaa museopedagogiaa ja näyttelyitä varten.

Kokoelmien parissa työskentelee intendentti, kolme amanuenssia, museomestari ja mahdolliset projektityöntekijät. Kokoelmapalveluiden toiminnasta vastaa intendentti.

3.1. Kokoelmatilat

Museon kokoelmatilat ovat Hiekkaharjun koulun kellarikerroksessa. Tilat ovat olleet museon käytössä vuodesta 2006. Hiekkaharjun tiloissa säilytetään esine-, arkisto- ja arkeologisia kokoelmia sekä keväästä 2020 lähtien myös kuva- ja audiovisuaalista arkistoa, joka aiemmin oli sijoitettuna Tikkurilan museorakennukseen.

Kussakin kokoelmien säilytystilassa on siellä säilytettävälle aineistolla määritellyt lämpötilat sekä ilmankosteus. Museomestari seuraa olosuhteita tiloihin sijoitettujen loggereiden avulla ja tallentaa raportit verkkoasemalle.

Hiekkaharjun kokoelmatiloissa on konservointi-, puhdistus- ja luettelointitila sekä valokuvaus- ja näyttelyrakennustilat. Samoin kokoelmapalveluiden asiakaspalvelutilat.

Kokoelmatiloissa on vastaanottohuone, pakastin, kuva-arkisto, paperiarkisto, metalli-, tekstiili- ja huonekaluhallit sekä muuta varastotilaa.

Hiekkaharjun suuritehoisen pakastimen tilavuus on 300 m³. Kaikki pakastuksen kestävät aineistot pakastetaan tuholaisten torjumiseksi ennen säilytystiloihin tuomista. Lisäksi

pakastuspalvelua myydään muille museoille.

<https://www.sivistysvantaa.fi/vantaankaupunginmuseo/artikkelit/kokoelmat/artikkelisivu.html>.

Kiinteistön kunnossapito on yhteistä Hiekkaharjun koulun kanssa. Koulun vartija tiedottaa museota rakennusta koskevista toimenpiteistä. Vantti hoitaa kunnossapito- ja korjaustehtävät niin, että asiasta sovitaan museomestarin tai intendentin kanssa. Vuonna 2021 tiloja on tiivistetty, sillä siellä on ollut paikoin ilmavuotoja, jotka saattavat aiheuttaa sisäilmaongelmia. Myös valaistus on vaihdettu vuonna 2021 led-valoihin.

Vantaan kaupungin siivouspalvelut hoitavat kokoelmatilojen siivoamisen. Työskentelytilat siivotaan kahdesti viikossa. Kokoelmien säilytystilojen siivouksesta on laadittu aikataulu, jota noudatetaan.

Suunnitteluvaiheessa Hiekkaharjun kokoelmatila mitoitettiin sen hetkisen kokoelmamäärän ja kokoelmien arvioidun vuosittaisen karttumisen mukaan. Jo tilojen rakennusvaiheessa vuonna 2005 Vantaan kaupunki kuitenkin hankki omistukseensa Håkansbölen kartanon, jonka irtaimisto liitettiin museokokoelmiin. Tilanpuutteen takia osa Håkansbölen kartanon mittavista kokoelmista on Turvalaaksossa Suomen Pankin hallinnoimissa vuokratiloissa.

Osaa Håkansbölen kokoelmaesineistä säilytetään kartanon aitan ja pikkutallin näyttely- ja varastotiloissa. Esineet ovat aikoinaan löytyneet kyseisistä rakennuksista ja ovat nyt palautettu kunnostettuihin tiloihin. Kesällä 2021 avattiin kartanon aittarakennuksessa aittanäyttelyt. Vuodesta 2022 lähtien museolla on myös kartanon pikkutallissa omat näyttely- ja säilytystilat kartanon vaunuille ja ajokaluille.

Suuri osa Håkansbölen kartanon piharakennuksista peräisin olevista kokoelmaesineistä on kävijöiden nähtävillä näyttelyiden yhteydessä. Aitan ja pikkutallin olosuhteet eivät vastaa museoesineille määriteltyjä olosuhteita. Tämä on otettu huomioon, kun on tehty päätökset tiloihin sijoitettavista esineistä.

Varsinaisessa museorakennuksessa Tikkurilan vanhalla asemalla sijaitsevat näyttely- ja toimistotilojen lisäksi käsikirjasto. Osa käsikirjastosta on Hiekkaharjun kokoelmatilojen luettelointitilassa.

3.2. Turvallisuus

Kokoelmaturvallisuus hoidetaan suurelta osin kiinteistöjen kunnossapidon kautta. Hiekkaharjun koulun pohjakerroksen kokoelmatilojen ulko-ovissa on sähkölukot ja hälytyslaitteiston avulla pystytään yhteistyössä koulun vartijan kanssa seuraamaan liikennettä tiloihin ja pois tiloista. Pelastussuunnitelma on yhteinen koulun kanssa.

Pelastussuunnitelman yhteyteen on kirjattu tilat, joissa sijaitsee museon kokoelmien ensisijaisesti pelastettava aineisto. Aineisto on myös kokoelmien säilytystiloissa selkeästi merkitty sekä säilytystilojen oviin että myös itse objekteihin.

Turvallisuusriskejä kokoelmille Hiekkaharjun kokoelmatiloissa ovat katossa olevat vesiputket. Myös pakastimen kondenssiongelmat aiheuttavat vaaratilanteita pakastettavalle esineistölle.

Turvalaaksossa olevien kokoelmatilojen turvallisuus menee myös kiinteistönhoidon sekä turvalaakson kulunvalvonnan kautta.

Vantaan kaupunginmuseon kokoelmaobjektit on vakuutettu Vantaan kaupungin vahinkovakuutusrahastosta.

Hertaksentiellä museorakennuksessa on oma pelastussuunnitelma.

Näyttelyissä esillä olevaa aineistoa varten rakennuksen kolmannessa kerroksessa säilytetään pakkauslaatikoita ja muuta pakkausmateriaalia siltä varalta, jos aineisto pitäisi jostain syystä saada nopeasti pakattua pois.

Tietoturvallisuus taataan Vantaan kaupungin tietohallinnon ohjeilla sekä järjestelmillä. Henkilötietojen käsittelystä Vantaan kaupunginmuseossa kerrotaan tarkemmin informaatioasiakirjassa.

Kokoelma-aineisto säilytetään kokoelmatiloissa metallihyllyillä, arkistolaatikostoissa ja kaapeissa. Isoimmat esineet säilytetään hyllyillä pahvialustan päällä sinällään. Osalle on ommeltu sopiva huppu. Pienemmät kokoelmaobjektit on pakattu happovapaisiin silkkipapereihin ja laatikoihin, arkistokoteloihin ja -kuoriin.

3.3. Esinekokoelma

Esinekokoelmasta vastaa intendentti.

Vantaan kaupunginmuseon esinekokoelmissa on noin 25 000 esinettä (v. 2021). Näistä noin 15 000 kuuluu Håkansbölen kartanon kokoelmaan. Ensimmäiset talletukset tehtiin Vantaan kaupungin kulttuuritoimiston toimesta jo ennen varsinaisen museotoiminnan alkua. Talletetut esineet olivat peräisin kouluista, sillä tarkoitus oli perustaa koulumuseo. Koulukokoelma loi pohjan museon kokoelmille.

Kokoelma on muodostunut pääosin lahjoituksina ja talteenottoina. Museotoiminnan alkuvuosina korostuivat talteenotot esimerkiksi purkutaloista, sillä kokoelmat olivat pienet. Sittenkin kokoelmapolitiikka on määrittänyt tarkoin, mitä halutaan tallentaa. Tällä tavalla kartuntaa on rajattu myös määrällisesti. Erityistä huomiota talletuksissa kiinnitetään nykyisin siihen, että niitä tulisi eri puolilta Vantaata. Poikkeustapauksissa talletuksia voidaan tehdä myös ostoilla.

Håkansbölen kartanon kokoelman ulkopuolisista kokoelmaesineistä suuri osa koostuu vantaalaisesta koti-irtaimistosta, kunnalliseen toimintaan liittyvästä esineistöstä ja teollisuustuotannosta. Esinekokoelmakartuntojen ajallinen painotus on pitkään ollut 1950–1980-luvulla. Museolla ei kuitenkaan ole tehty ajallisia rajauksia talletuksiin. Viime vuosina kokoelmat ovat karttuneet myös nykydokumentointien yhteydessä.

3.4. Kuva-arkisto

Kuva-arkistossa on kuvakokoelmista vastaava museoamanuenssi ja valokuvauksesta vastaava museoamanuenssi.

Kuva-arkiston kokoelmiin kuuluu noin 141 000 kuvaa (v. 2021): valokuvavedoksia, negatiiveja, diakuvia, kuvatiedostoja sekä valokuva-albumeita. Lisäksi kokoelmissa on jonkin verran postikortteja ja muuta kuvamateriaalia. Kuva-aineistoa pyritään kartuttamaan kattavasti eri puolilta Vantaata. Kuvien aihepiirejä ovat muun muassa Vantaan alueen rakennukset, maisemat, henkilöt, kunnalliselämä ja tapahtumat. Ajallisesti aineisto painottuu 1950-luvun jälkeiseen aikaan. Varhaisinta kuva-aineistoa ovat 1800-luvun loppupuolen henkilökuvat Håkansbölen kartanon kokoelmassa.

Kuva-arkiston kokoelma on muodostunut pääosin lahjoituksina. Myös kuva-arkiston kartuttaminen on aloitettu Vantaan kaupungin kulttuuritoimiston toimesta ennen varsinaisen museotoiminnan alkua. Suuri osa kuva-aineistosta on koottu reprovauttamalla ja nykyisin digitoimalla yksityisiltä henkilöiltä lainattuja kuvia. Jonkin verran kuvia on myös ostettu valokuvaajilta.

Museo tekee itse dokumentointikuvausta tallennuksen painopistealueista (ks. tallennusvastuu). Aiemmin dokumentointikuvauksia on toteutettu pääasiassa ostopalveluna. Vuodesta 2006 vuoteen 2020 niistä vastasi museoassistentti. Vuodesta 2020 eteenpäin valokuvaus on sisällytetty osaksi valokuvauksesta vastaavan museoamanuenssin tehtäviä. Vuonna 2021 perustettiin vapaaehtoisista kaupunkikuvaajista koostuva ryhmä osallistumaan muuttuvan kaupungin tallentamiseen yhdessä museon kanssa.

3.5. Arkistokokoelma

Arkistokokoelmasta vastaa museoamanuenssi. Hänen vastuullaan on myös audiovisuaalinen arkisto, lehtileikearkisto sekä käsikirjasto.

Arkistokokoelma sisältää paperimateriaalia, muistitieto- ja nykydokumentointiaineistoa yhteensä 125,5 hyllymetriä (v. 2021). Osa aineistosta tallennetaan digitaalisena. Kokoelma on syntynyt lahjoituksina, talteenottoina, kopioimalla sekä oman toiminnan kautta. Se on jaettu karkeasti yksityiseen ja julkiseen aineistoon. Vanhimpia ja merkittävimpiä arkistokokonaisuuksia on Håkansbölen kartanon kokoelmaan sisältyvä aineisto, joka sisältää myös arkkitehti Armas Lindgrenin luonnospiirustuksia kartanon rakennuksista, huonekaluista ja valaisimista.

Myös arkistokokoelmaa kartutetaan niin, että alueellinen kattavuus ja tallennuksen painopistealueet tulevat huomioiduksi. Päämääränä ei ole ollut lähdeaineiston kerääminen, kuten perinteisessä arkistolaitoksessa, vaan paikkakunnan ja sen asukkaiden historiaan liittyvän paperi- ja muistitietoaineiston säilyttäminen.

3.6. Audiovisuaalinen arkisto

Museon AV-arkistoon talletetaan liikkuvan kuvan ja äänen tallenteita eri muodoissa. Kokoelmiin kuuluu 710 tallennetta (v. 2021). Aineisto koostuu mm. haastatteluista, videotallenteista, kelanauhoista, musiikista ja animaatioista.

Museon tekemät haastatteluaineistot tallennetaan sähköisessä muodossa. Kokoelma on syntynyt lahjoituksina, talteenottoina, kopioimalla sekä oman toiminnan kautta.

3.7. Lehtileikearkisto

Lehtileikearkistosta vastaa arkistokokoelmasta vastaava museoamanuenssi.

Museo on kerännyt lehtileikearkistoa, jonka pääpaino on aikaisemmin ollut paikallishistoriassa. Myöhemmin tallennettiin vain museon omaan toimintaan liittyviä lehtileikkeitä. Leikearkisto on järjestetty päivämäärän mukaisesti. Leikearkistosta osa on luetteloitu kokoelmahallintajärjestelmään. Lehtileikearkistoa ei ole kartutettu vuoden 2019 jälkeen.

3.8. Käsikirjasto

Käsikirjastosta vastaa arkistokokoelmasta vastaava museoamanuenssi.

Museo kartuttaa käsikirjastoa paikallishistoriallisella, ammatillisella ja tutkimusta palvelevalla kirjallisuudella. Käsikirjasto sisältää noin 4000 teosta, jotka on luetteloitu kokoelmahallintajärjestelmään.

Käsikirjaston paikallishistoriaa koskeva osuus on laaja. Kirjoja ei lainata, mutta osaa niistä voi lukea museon ensimmäisen kerroksen Odotussalissa.

3.9. Arkeologinen kokoelma

Arkeologisesta kokoelmasta vastaa arkeologi.

Vantaan kaupunginmuseoon tallennetun arkeologisen kokoelman omistaa Museovirasto. Kaupunginmuseon säilytyksessä on noin 7400 arkeologisen löydön alenumeroa (v. 2021), jotka ovat talletettu kaupunginmuseon suorittamien kaivausten yhteydessä. Kaupunginmuseon suorittamien ja valvomien arkeologisten kaivauksien löydöt luetteloidaan muinaismuistolain mukaisesti Suomen kansallismuseon arkeologisiin kokoelmiin. Löytöjä säilytetään kaupunginmuseolla Museoviraston kanssa tehtyjen määräaikaisten sopimusten mukaisesti.

Vuoden 2011 ja sitä vanhemmat kaupunginmuseon suorittamien kaivausten löydöt on luetteloitu Kansallismuseon historiallisiin kokoelmiin. Näitä löytöjä säilytetään Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskuksessa Hakkilassa.

Osa Vantaan alueella tehdyistä historiallisen ajan löydöistä, joita ei ole otettu Kansallismuseon kokoelmiin, on luetteloitu Vantaan kaupunginmuseon kokoelmiin. Tällaisia ovat esimerkiksi kaupungin historiaan liittyvät metallinilmaisinharrastajien tekemät löydöt sekä museon kaivauksilta löytyneet modernit esineet.

4. LAAJOJA KOKONAISUUKSIA MUSEON KOKOELMISSA

4.1. Koulukokoelma

Varhaisimmat esinekokoelmien lahjoitukset museo sai vuonna 1981. Ne tulivat Tikkurilan kansakoulusta sekä Königstedt folkskola ja Björkbacka folkskola -kouluista. Tarkoituksena oli perustaa koulumuseo, mutta ajatuksesta luovuttiin. Koulukokoelma loi kuitenkin pohjan kaupunginmuseon kokoelmille.

Kokoelmaan kuuluu eri aikojen opetustauluja ja -karttoja, koulukalusteita, koulukirjoja, koulukuvia sekä muuta opetusvälineistöä. Museo on tehnyt myös joitakin nykydokumentointiprojekteja vantaalaisissa kouluissa.

Koulujen lakkauttamisten myötä museolle on lahjoitettu useita laajoja kouluaineistoja. Lakkautettujen koulujen viralliset aineistot päätyvät Kaupunginarkistoon, mutta esimerkiksi koulukuvia tai oppilaslehtiä on talletettu myös museon arkisto- ja kuvakokoelmiin.

Kaupunginmuseo tallentaa lakkautettujen koulujen aineistoja harkinnan mukaan. Kaupunginarkisto ohjaa koulujen arkistojen mukana heille päätyneet koulukuvat museon kuva-arkistoon. Koulukokoelman kuvat ovat pääasiassa luokkakuvia, mutta kouluilta on saatu myös niiden toiminnasta kertovaa kuva-aineistoa.

4.2. Teollisuus

Museon kokoelmiin on tallennettu paikallista teollisuutta 1800-luvun lopusta tähän päivään, pienteollisuudesta suuryrityksiin. Pienemmistä kokonaisuuksista esimerkkeinä ovat Korson pumppu- ja hella OY, Rekolan puusepänverstas, Tehomuovi Oy, Tikkurilan kaakelitehdas ja Primo Oy/Helko.

Laajoja aineistoja löytyy Tikkurilan Silkki O.Y.:lta, Polykem Oy:lta, El-Rod Oy:lta sekä Hackman-Havilta.

Tikkurilan Silkki O.Y. aloitti toimintansa 1930-luvulla Tikkurilassa Keravanjoen rannalla. Museon kokoelmiin on tallennettu tehtaan toimintaan liittyvää aineistoa, kuten kangasmalleja, kankaita, vaatteita ja muita tekstiilituotteita sekä valokuvia ja mainosmateriaalia.

Futuro-talostakin tunnettu Polykem Oy toimi Hiekkaharjussa vuosina 1957–1972. Tehtaan toiminnasta on museon kokoelmissa pääasiassa kuva-aineistoa ja vähän arkistoaineistoa. El-Rod Oy valmisti talousterästuotteita Tikkurilassa vuosina 1955–1987. Kokoelma sisältää tehtaan tuotteita ja mainosmateriaalia sekä valokuvia. Hackman-Havin kokoelma pitää sisällään Viertolassa toimineen saippua- ja pesuainetehtaan aineistoa 1930-luvun lopulta vuoteen 2001. Kokoelmassa on tuotannon välineitä, kuten saippuamuotteja ja tuotepakkauksia, sekä valokuvia ja arkistoaineistoa.

4.3. Tammiston koetila

Hankkijan Tammiston koetilan esinekokoelmaan kuuluu kasvinäytteitä, palkintoja, laboratoriovälineistöä ja työkaluja 1900-luvun alkupuolelta. Koetilan kuva-arkiston negatiivikokoelma on kattava läpileikkaus koetilan toiminnasta.

Tammiston koetila perustettiin nimenomaan koetilakäyttöön Hankkijan ostettua Rosendalin kartanon vuonna 1916. Tilalla keskityttiin kasvinjalostukseen. Tammiston koetila edustaa yksityistä, laajamittaista maatalouden tutkimustoimintaa. Tilalla tehty tutkimus ja kehitetyt lajikkeet ovat olleet valtakunnallisesti merkittäviä ja saavuttaneet menestystä myös ulkomailla. Tammiston jalosteita on käytetty kaikkialla Suomessa.

Tammiston koetila oli Helsingin maalaiskunnassa tärkeä työnantaja. Kokoelma kertoo myös pääkaupunkiseudun kehitymisestä: alkujaan periferiasta hankitusta viljelymaasta jouduttiin luopumaan 1970-luvulla, kun asutus ja muu liiketoiminta kasvoivat liian lähelle koetilan pelloja.

4.4. Asp

Pitäjänsuutari Johan Aspin kokoelma on museon suurimpia talteenottoja. Se käsittää esineitä, arkistoaineistoa ja valokuvia. Suutarin välineet kertovat talon miesten ammatista. Talon naisten jäämistöä ovat taitavasti tehdyt tekstiilit ja niiden vaatekaavat. Lisäksi esineistössä on taloustavaroita ja muuta pientavaraa. Kokoelman valokuva-aineistossa on muun muassa suvun kuvia sekä maanviljelykseen liittyvää aineistoa. Arkistoaineistossa on säilynyt runsaasti esim. lasten kirjeenvaihtoa. Kirjasto sisältää pääasiassa hengellistä kirjallisuutta. Aineisto sijoittuu ajallisesti 1800-luvun lopulta 1960-luvulle.

Pitäjänsuutari Johan Asp perheineen, ja sittemmin hänen jälkeläisensä neljänteen polveen, asuivat Hämeenkyön Kolabackan mäkituvassa vuodesta 1839 alkaen. Suutarin ammatti kulki

suvussa. Viimeiset asukkaat olivat suutari Nikolaj ja Amanda Aspin lapset. Vanhin tytär Elin Asp eli talossa vielä 1960-luvun puolivälissä yli 80-vuotiaana.

Aspin kokoelmassa kuvastuu Helsingin pitäjän maaseudun työväestön arki yhden ammattiryhmän kautta. Kokoelma kertoo pitkän tarinan yhden suvun elämästä. Aineiston merkityksellisyyttä lisäävät hyvin säilyneet henkilötiedot.

4.5. Candolin

Candolinin kokoelma sisältää koti-irtaimistoa Johansin tilalta, kuten huonekaluja, tekstiilejä, käyttö- ja koriste-esineitä. Valokuva-aineiston aiheina ovat henkilöt ja Johansin tilan elämä 1920–1930-luvuilla. Arkistoaineisto koostuu pääasiassa kartoista, kirjeistä, kirjoista ja muista painotuotteista. Kokoelma ajoittuu 1700-luvun loppupuolelta 1970-luvulle.

Johansin tilan Koivuhaassa omisti hovioikeudenneuvos Arthur Allan Candolin. Esineistössä on hänen ensimmäisen vaimonsa Tamaran (os. Gorbatov), toisen vaimonsa Sylvin (os. Yli-Mikula) ja sisarensa maisteri Hilja Candolinin jäämistöä sekä lisäksi Candolinin vanhempien jäämistöä. Vantaan kaupunki osti Johansin tilan vuonna 1980. Aineisto saatiin lahjoituksena Candolinin perikunnalta. Kokoelma edustaa sivistyneen, ruotsinkielisen Helsingin pitäjässä asuneen suvun elämää.

4.6. Teräsvuori

Teräsvuoren kokoelmaan kuuluu useita lahjoituseriä. Aineisto on pääasiassa koti-irtaimistoa 1900-luvun alusta 1950-luvulle. Kokoelmaan kuuluu myös Armo Teräsvuoren kirjasto sekä valokuvia ja arkistoaineistoa.

Maatalous- ja metsätieteen tohtori Armo Teräsvuori (Ståhlberg) työskenteli fysiikan ja kemian assistenttina Valtion Maatalouden tutkimuskeskuksessa Jokiniemessä vuodesta 1927. Perhe asui Tikkurilassa. Kokoelma edustaa tikkurilalaista suomenkielistä ja akateemista kotia. Kokoelma on laaja ja sisältää monipuolista aineistoa eri aikakausilta.

4.7. Håkansbölen kartano

Håkansbölen kartanon kokoelma on museon laajan kokonaisuus. Siihen kuuluu n. 15 000 esinettä ja lähes 1200 valokuvaa. Arkistoaineistoa on 12 hyllymetriä. Kokoelman merkitys museolle on suuri.

Esinekokoelmaan kuuluu runsaasti eri tyylikausien huonekaluja, tekstiileitä, tauluja, taloustavaraa ja rakennusosia. Arkkitehti Armas Lindgrenin suunnittelemat kiinteät kalusteet ja valaisimet sekä niiden luonnokset ovat kokoelman helmet. Valokuvakokoelma koostuu omistajasuvun kuvista ja tilan dokumentointikuvista.

Arkistoaineisto sisältää mm. kartanon tilikirjat, karttoja, piirustuksia ja asiakirjoja 1700-luvulta lähtien. Lisäksi kokoelmaan kuuluu kartanon kirjasto.

Hakunilan suuralueella, Ojangossa sijaitseva kartano valmistui vuonna 1908. Sen on suunnitellut arkkitehti Armas Lindgren. Kartano on hyvin säilynyt jugendtyylin esimerkki. Kartano toimi 1940-luvulta lähtien lomahuvilana.

Vantaan kaupunki osti Håkansbölen kartanon vuonna 2005. Osa kartanon kalusteista ja muusta irtaimistosta sisältyi kauppaan, osa saatiin lahjoituksena aiemmilta omistajilta. Lisäksi yksityishenkilön lahjoituksen turvin on hankittu ja konservoitu kartanon alkuperäisiä huonekaluja. Kokoelma edustaa Helsingin pitäjän kartanokulttuuria ja on siitä ainutlaatuinen esimerkki. Aineisto kertoo kartanon asukkaiden arjesta ja vapaa-ajanvietosta sadan vuoden aikana.

4.8. Rock’n Vantaa

Monivuotisessa tutkimus- ja näyttelyprojektissa vuosina 2011–2014 kerättiin aineistoa vantaalaisesta nuorisobänditoiminnasta ja rock-elämästä 1960-luvulta tähän päivään. Kokoelma sisältää mm. haastatteluja, valokuvia, julisteita, musiikkia ja esineitä.

Tärkeitä teemoja olivat yhteistyö, vuorovaikutus ja yleisön osallistuminen. Hankkeen aikana haastateltiin lähes 150 ammattimuusikkoa, musiikin harrastajaa tai taustavaikuttajaa. Aineistoa kerättiin myös havainnoimalla vantaalaisia rockfestareita ja -keikkoja sekä erilaisia treenitiloja. Rock’n Vantaa -näyttely oli esillä kaupunginmuseossa 15.5.–21.12.2015.

4.9. Risto Vilhunen

Sotunkilaisen taiteilija Risto Vilhusen (s. 1945) keräämään kokoelmaan kuuluu pienesineistöä eri kulttuureista, kuten Kiinasta, Afrikasta ja Etelä-Amerikasta sekä koti-irtaimistoa. Kokoelmassa on lisäksi dokumentointikuvia Risto Vilhusesta, Talo Vilhusesta sekä Leonardo da Vilhun veistospuistosta.

Lahjoitukseen kuuluneet ortodoksiseen kirkkoperinteeseen kuuluvat ikonit, kasukat ja muu kirkkoesineistö lahjoitettiin 2018 Suomen ortodoksiseen kirkkomuseo RIISAAN.

4.10. Vantaan kaupunki – oman kunnan historiaa

Vantaan kaupungin kokoelma käsittää kaupungin toimintaan liittyvää aineistoa, pääasiassa kuvia ja esineitä. Kokoelmassa on aineistoa myös Helsingin pitäjän, maalaiskunnan ja kauppalan ajoilta.

Esinekokoelmassa on mm. esineistöä Vantaan kaupungintalolta, eri toimialoihin ja kaupungin tapahtumiin liittyvää aineistoa sekä ystävyyskuntien lahjoja. Kuvakokoelmaan kuuluu laajoja kokonaisuuksia Vantaan kaupunkisuunnittelulta, matkailulta ja viestinnältä.

Vantaan kaupunkia koskevan arkistomateriaalin tallentaa Vantaan kaupunginarkisto. Kaupunginmuseo tallentaa pääasiassa vain omaa toimintaansa koskevaa arkistomateriaalia.

4.11. Valokuvakokonaisuudet

Esimerkkejä suurista kuvakokonaisuuksista ovat tikkurilalaisen Valokuvaamo Anna-Liisa Nupposen kuva-arkisto, valokuvaaja Olavi Niukkasen kuva-arkisto, valokuvaaja Mauno Mannelinin kuvat Helsingin maalaiskunnasta, korsolaisen MR-Studio Oy:n mainoskuvat, Scan-Foton viistoilmakuvat sekä kotiseutuneuvos Lauri Leppäsen kuvat.

Dokumentointikuvauksissa on tallennettu kuva-arkistoon muuttuvaa kaupunkikuvaa, esim. Tikkurilan väritehtaiden miljö, Tikkurilan keskusta, Kehärata sekä muutoskohteena olevat tai purettavat rakennukset. Museo tallentaa valokuvaamalla myös omaa toimintaansa.

Valokuvaa Vantaa –kokoelma on vuodesta 2021 lähtien kasvava vapaaehtoisten kaupunkikuvaajien kuvista koostuva kokoelma nyky-Vantaasta.

5. KOKOELMIEN HALLINTA JA HOITO

5.1. Tallentamisperiaatteet

Kokoelmat karttuvat pääosin lahjoituksina, sillä määrärahat kokoelmaostoihin ovat pienet. Museo voi tehdä myös talteenottoja esimerkiksi kaupungin omistamista purkutaloista. Jokaisen kohteen kohdalla mietitään erikseen, täyttääkö se ehdot, jotka asetetaan kokoelmiin liitettävälle aineistolle. Päätöksen kokoelmiin liittämisestä tekee intendentti tai kokoelmasta vastaava amanuenssi. Perustelut liitetään kohteen tietoihin.

Kokoelmiin tallennettavan aineiston vaatimukset:

- tarpeeksi hyväkuntoinen
- Vantaalla valmistettu, teollisesti tai käsityönä
- Vantaalla käytetty
- Vantaalla asuneelle henkilölle kuulunut
- Vantaan alueella kuvattu
- kertoo keskeisistä asioista Vantaan historiasta tai nykyisyydestä

- hyvät kontekstitiedot
- kuuluu tallennusvastuualueeseen

Kokoelmiin ei liitetä kohdetta, joka on:

- tallennusvastuualueen ulkopuolelta
- huonokuntoinen
- jo kokoelmissa edustettuna, kaksoiskappale
- ilman kontekstitietoja

Museon esinekokoelmissa on lisäksi käytössä arvoluokitusjärjestelmä, jonka perusteella määritellään mihin kategoriaan aineisto kuuluu. Neliportainen luokitus määrittää liitetäänkö aineisto kokoelmien helmiin, peruskokoelmaan, täydentävään kokoelmaan vai käyttökokoelmaan.

Alueellisesti tallennuksissa noudatetaan nykyisen Vantaan rajoja. Jokaisen kohteen kohdalla mietitään sopivin tallennuspaikka. Aluerajauksesta Helsingin pitäjä/Helsingin maalaiskunta neuvoteltiin Helsingin kaupunginmuseon kanssa 9.2.2004. Sovittiin, että entisen pitäjän alueilta museoille tarjottava talonpoikaiskulttuuriin liittyvä aineisto ohjataan Vantaan kaupunginmuseoon ja kaupunkikulttuuriin liittyvä aineisto (mm. työläis- ja huvila-alueilta) Helsingin kaupunginmuseoon. Kuva-arkistoon tallennetaan aineistoa myös tämän jaon ulkopuolelta esimerkiksi maalaiskunnassa kunnan toimintaan tai elinkeinoihin liittyneistä keskeisistä kohteista. Näistä neuvotellaan Helsingin kaupunginmuseon kanssa.

Kohteita voidaan tallentaa myös käyttökokoelmaan, jolloin niitä käytetään museopedagogiassa sekä näyttelyrekvisiittana. Vantaan kaupunginmuseo ei ota vastaan deponointeja. Deponoinnilla tarkoitetaan aineiston tallentamista kokoelmiin niin, että museo ei omista sitä.

5.2. Aineiston vastaanotto

Vastaanotettu kokonaisuus eli hankintaerä voi sisältää yhden tai useampia kohteita, jotka voivat olla eri kohdetyyppisiä. Kokoelmiin liitettävää aineistoa vastaanotettaessa täytetään vastaanottolomake lahjoittajan tai myyjän allekirjoituksella. Näin kohteen omistusoikeus siirtyy museolle. Lahjoituksiin mahdollisesti liittyvistä ehdoista sovitaan samalla lomakkeella. Vastaanottolomakkeet säilytetään kokoelmakohtaisesti omissa kansioissaan.

Esine-, kuva-, arkisto- ja AV-arkistolla on jokaisella oma diaari eli oma päänumero. Kokoelmahankinnan yhteydessä jokainen kohdetyyppi saa oman diaarinumeronsa yhteiseen hankintaerään, joka kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään. Hankinta- ja historiatiedot merkitään samaan yhteyteen. Vastaanottoerän diariointi suoritetaan välittömästi hankinnan jälkeen.

Luettelointi kokoelmahallintajärjestelmään tehdään mahdollisimman pian. Luettelointivaiheessa jokainen erän kohde saa oman eränsä sisällä juoksevan alanumeron ja kattavat saatetiedot. Tämä kaksiosainen numero (esim. 723:2.) merkitään kohteeseen. Kuva-arkistossa oli vuoteen 2010 asti käytössä juokseva alanumero, joka jatkui saapumiserästä toiseen. Siitä luovuttiin epäkäytännöllisyyden vuoksi.

AV-arkistoon tallennettujen haastattelujen litteraatit tallennettiin vuoteen 2013 arkistokokoelmaan juoksevan päänumeron mukaisesti. Sen jälkeen ne on tallennettu AV-arkistoon samalle numerolle kuin äänitiedostokin.

Säilytystiloihin vietävät kohteet, jotka kestävät pakastuksen, pakastetaan tuholaisvaaran minimoimiseksi. Tarvittaessa kohde puhdistetaan ja mahdollisuuksien mukaan konservoidaan. Kohde kuvataan tai skannataan ja kuvatiedosto liitetään kokoelmahallintajärjestelmään.

Kohteet sijoitetaan kokoelmatiloihin kohdetyypeittäin. Säilytystila valitaan herkimmän materiaalin mukaan. Kohde säilytetään hapottomaan materiaaliin pakattuna, pölyltä suojassa. Digitaaliset tiedostot tallennetaan digiarkistoon ja kokoelmahallintajärjestelmään.

5.3. Kokoelmahallintajärjestelmä ja digitointi

Museon valokuvadiaari aloitettiin vuonna 1980 ja esinediaari vuonna 1981. Valokuvia luettelointiin valokuvapääluettelokirjoihin sekä dialuetteloihin. Esine kokoelmassa ensimmäiset luetteloinnit tehtiin Museoviraston luettelointikorteille ja 1990-luvun alusta lähtien Word-lomakkeille. Arkistokokoelmassa oli käytössä Word-lomakkeet sekä erilaiset luettelot.

Museo siirtyi sähköiseen Doris32 -kokoelmahallintajärjestelmään vuonna 2000. Järjestelmässä oli omat diaarit ja aineistot arkistokokoelmalle, esine kokoelmalle ja kuva-arkistolle sekä lisäksi kirjasto ja lehtileikkeet. Järjestelmään konvertoitiin esine kokoelman ja arkistokokoelman Word-lomakkeet ja vanhoja esine kortteja vietiin sinne käsin.

Vuoden 2010 alussa kuva-arkiston valokuvadiaarikirjan käyttö digitaalisen diaarin rinnalla lopetettiin ja ennen vuotta 2000 vastaanotetut hankintaerät kirjattiin järjestelmään. Doris32-järjestelmä mahdollisti digitoiduista objekteista pelkän näyttökuvan tallentamisen. Näitä kuvatiedostoja on uudessa järjestelmässä vähitellen korvattu korkearesoluutiokuvilla.

Vuonna 2014 museo siirtyi käyttämään Profium Sense –kokoelmahallintajärjestelmää. Järjestelmän kutsumanimeksi valittiin Kirsti, kunnianosoitukseksi museon pitkäaikaiselle amanuenssille Kirsti Pietilälle. Kirsti-kokoelmahallintajärjestelmässä kokoelmille on yhteinen hankintaerä, joka sisältää eri kohdetyyppien diaarit. Kohdetyyppit luetteloidaan objektikohtaisesti arkistoon, AV-arkistoon, esine kokoelmaan ja kuva-arkistoon. Lisäksi Kirstissä on kirjasto ja lehtileikkeet sekä osapuolet kokoelmiin liittyville toimijoille. Kokoelmien lisäksi järjestelmällä hallinnoidaan myös kulttuuriympäristöaineistoja omana kokonaisuutenaan.

Kirstiin tallennetut aineistot ovat Profium Oy:n toimittamalla palvelimella. Kirstin lisäksi digitaalisista aineistoista tallennetaan kopio Vantaan kaupungin palvelinympäristön Arkku-verkkoasemalle eri kohdetyyppien omiin kansioihin. Digitaalisten aineistojen pitkäaikaissäilytystä suunnitellaan vielä tarkemmin, kun kokoelmahallintajärjestelmän uusiminen tulee ajankohtaiseksi.

Kirstissä on rajapinta Finna-hakupalveluun ja se on vuodesta 2018 lähtien ollut käytössä arkistossa, esinekokoelmassa ja kuva-arkistossa sekä kulttuuriympäristöaineistoista rakennuksissa. Kirstissä on rajapinta myös KOKO-ontologiaan, jota käytetään asiasanoituksen lisäksi useissa muissa soveltuviissa kentissä.

Esineitä sekä arkisto- ja valokuva-aineistoa digitoidaan kuvaamalla ja skannaamalla. AV-aineiston digitointia teetetään ostopalveluna. Kuvatiedostoja on arkistoitu tif- ja myös jpg-muodossa, jos aineisto on syntyjään jpg. Äänitearkistossa tallennemuoto on wav, mp3 ja mp4. Litteroidut haastattelut tallennetaan lisäksi word-tiedostoina.

Digitoinnissa ja digitaalisessa säilytyksessä noudatetaan yleisesti hyväksyttyjä käytänteitä ja standardeja. Vuodesta 2022 eteenpäin skannerien käyttöä tullaan vähentämään ja digitoinnin laatua nostetaan. Museon siirtyessä arkisto- ja valokuva-aineiston digitointiin kuvaamalla, tallennetaan kuvatiedostot dng- ja tif-muodossa.

Museolla on vuosittain päivitettävä digitointisuunnitelma, jonka pohjalta aineistoja valitaan digitoitavaksi. Digitoinnissa painottuu näyttelytoiminnassa tarvittava aineisto sekä käyttöoikeuksiltaan Finnassa julkaistavaksi sopiva aineisto. Kokoelmapalvelujen asiakastilauksissa digitoidut aineistot avataan Finnaan käyttöoikeuksien sen mahdollistaessa.

5.4. Sisällön, kunnon ja määrän seuranta

Kokoelmien määrän vaihteluita seurataan vuosittain ja kokoelmapalveluiden henkilökunta tarkkailee kokoelmien sisältöä ja kuntoa. Määristä raportoidaan Vantaan kaupungin kulttuuripalveluiden vuositilastoissa sekä Museoviraston museotilastossa.

Kokoelmien vuosittaiset kartuntamäärät saattavat vaihdella paljon, sillä lahjoituseriä on mahdotonta ennakoida. Kartuntamäärätavoitteita museo ei ole asettanut, sillä kokoelmien kartunnassa tärkeämpää on sen laadukkuus ja arvoluokituksessa mahdollisimman korkea taso.

Konservointi on pääasiassa ennaltaehkäisevää konservointia, mutta kokoelmia konservoidaan myös projektiluontoisesti, koska museolla ei ole vakituista konservattoria. Museo tekee yhteistyötä Metropolia ammattikorkeakoulun konservointilinjan kanssa. Konservointipalveluita ostetaan myös yksityisiltä toimijoilta.

Esimerkiksi vuosina 2010–2012 konservoitiin Håkansbölen kartanon kalusteita ja arkistoaineistoa. Vuonna 2021 on konservoitu kolme Tikkurilan vanhalta asemalta peräisin olevaa tuolia, Håkansbölen tekstiilejä sekä lasten polkupyörä. Myös Håkansbölen kartanon Milord-hevosvaunut restauroitiin näyttelykäyttöön vuonna 2021. Lisäksi arkeologista

aineistoa konservoidaan vuosittain kaivausten jälkitöiden yhteydessä. Konservointitiedot ja kertomukset liitetään kokoelmahallintajärjestelmään.

5.5. Kokoelmapoistot

Kokoelmista voidaan tarvittaessa poistaa aineistoa. Poistotapaukset otetaan esille vähintään kahden kokoelmatiimiläisen kesken ja päätetään yhdessä paras poistotapa. Poiston syynä voi olla mm. kontekstietojen puuttuminen tai kohteen huono kunto. Myös kaksoiskappaleita ja kontekstiltaan kokoelmaan kuulumatonta materiaalia voidaan poistaa.

Aineiston poisto voi tarkoittaa sen liittämistä käyttökokoelmaan tai toimittamista toiseen museoon tai arkistoon, jonne se kuuluu luontevammin kuin Vantaan kaupunginmuseoon. Poistettavaa aineistoa voidaan myös tarjota takaisin lahjoittajalle ennen poistettavan aineiston myymistä tai hävittämistä.

ICOM:n eettisten ohjeiden mukaisesti poistettavan aineiston myynnistä saadut tulot on käytettävä museon kokoelmatyön hyväksi. Kokoelmapoistojen päätöksenteossa hyödynnetään Museoliiton verkkojulkaisua Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt (http://www.museoliitto.fi/doc/verkkojulkaisut/Kokoelmapoistojen_hyvät_kaytannot.pdf).

Poistettaessa aineistoa jo diarioiduista kokoelmista poistoista tehdään kirjallinen poistopäätös. Poistoa ehdottaa kokoelmasta vastaava intendentti tai amanuenssi ja sen hyväksyy museopalveluiden päällikkö. Poistosta tehdään merkintä diaarikirjaan, kokoelmahallintajärjestelmän hankintaerien sekä lahjoitusasiakirjaan. Jos aineisto on luetteloitu, siitä tehdään poistolista, josta poistetut numerot käyvät ilmi.

5.6. Käyttö ja saavutettavuus

Kokoelmien käyttöluvista sovitaan vastaanottolomakkeessa. Museo ottaa vastaan aineistoa vain täydellä hallinta- ja omistusoikeudella. Erikseen sovitaan lisäksi vapaasta käyttöoikeudesta. Henkilötietolain ja henkilösuojan sekä tekijänoikeuslain rajoitukset otetaan huomioon aineistoja käytettäessä. Varhaisempien hankintaerien käyttöoikeuksia on tarvittaessa selvitetty mahdollisuuksien mukaan uudelleen muun muassa Finnaan avaamisen osalta.

Kunnallisena museona Vantaan kaupunginmuseolla on erityinen vastuu tuoda kokoelmansa yleisön saavutettaviksi ja esitellä niitä mahdollisimman laajasti. Museo esittelee kokoelmiaan vaihtuvissa näyttelyissä. Museon verkkosivuilla, Finnassa, Muistaakseni-blogissa, sosiaalisessa mediassa ja eri julkaisussa tuodaan esille mielenkiintoisia kokoelmakokonaisuuksia. Vuodesta 2018 kokoelmia on esitelty Vantaan Sanomissa museon omassa Vantaa ennen ja nyt -juttusarjassa.

Asiakkailla on mahdollisuus tutustua kokoelmiin esimerkiksi tutkimus- ja julkaisukäyttöä varten. Asiasta sovitaan ennakkoon kokoelmasta vastaavan intendentin tai amanuenssin kanssa. Aineistoon tutustuminen on maksutonta, mutta kuvatilauksista ja kopioista

laskutetaan hinnaston mukaisesti. Kirsti-kokoelmahallintajärjestelmän yleisöpääte on käytettävissä kokoelmapalvelujen asiakastilassa.

Kokoelmien avaaminen Finna-hakupalvelussa aloitettiin vuonna 2018. Museon omassa näkymässä vantaankaupunginmuseo.finna.fi esitellään kuva-, esine- ja arkistokokoelmia sekä kulttuuriympäristökohteita. Korkearesoluutiokuvien julkaisu on aloitettu syksyllä 2020. Finna-hakupalvelussa julkaistujen aineistojen käyttö on ilmaista lisenssiehtojen mukaisesti.

Kokoelmia hyödynnetään myös museopedagogiikassa. Vantaan kaupunginmuseo julkaisi keväällä 2021 esine- ja kuvakokoelmista muodostuvan kartanoaiheisen aineistopakettin Finnan Luokkahuoneessa.

Elämää kartanossa 1900-luvulla -niminen aineisto kertoo Håkansbölen kartanoalueesta. Aineistopakettin avulla voi tarkastella 1900-luvun alun muutoksia ja sääty-yhteiskunnan murenemista yhden perheen elämän kautta. Vantaan kaupunginmuseon kokoamaa pakettia voi hyödyntää alakoulun ja yläkoulun opetuksessa.

Finna Luokkahuoneen aineistopaketit tarjoavat inspiraatiota ja uusia näkökulmia opettajille ja kaikille oppimisesta kiinnostuneille. Museon kokoelmia tullaan myös jatkossa hyödyntämään Finnan Luokkahuoneen aineistopaketeissa.

Jo useiden vuosien ajan vanhustenkeskukset ja palvelutalot ovat voineet tilata museolta Matkalaukunäyttelyn oppaineen paikan päälle. Matkalaukuun mahtuva pienoisenäyttely sisältää käyttökokoelmiin kuuluvia esineitä, kuvia ja muuta materiaalia, joiden äärellä muistellaan yhdessä ja jutellaan menneistä vuosikymmenistä. Matkalaukunäyttelyn esittelystä vastaa sovitusti joko museolehtori tai Vantaan kaupungin Kulttuuriluotsi.

Käyttökokoelmien esineet ovat tarpeellisia myös monien muiden opastusten ja työpajojen rekvisiittana. Käytettävät esineet konkretisoivat ja elävöittävät käsiteltäviä teemoja.

Museon Pienessä museopuodissa on myynnissä tuotteita, joiden idea on lähtöisin museon kokoelmaobjekteista. Myyntituotteiden joukossa on esimerkiksi postikortteja, tarjottimia ja muistikirjoja, joissa on käytetty kokoelmien valokuvia, esineitä sekä karttoja ja muuta arkistoaineistoa. Håkansbölen kartanon matoista on tehty pienoismalleja, jotka voi itse kirjailla valmiiksi.

Pieni museopuoti on kodinomainen kiosk, jossa myydään laadukkaita ja kiinnostavia Vantaa-tuotteita. Kokoelmien nosto esille myös laadukkaiden myyntituotteiden kautta palvelee sekä museon yleisötyötä että kokoelmatoimintaa.

5.7. Lainausperiaatteet

Museokokoelmiin kuuluvaa aineistoa lainataan muille ammatillisesti hoidetuille museoille sekä vain poikkeustapauksissa muille organisaatioille ja projekteille. Lainaja tekee museolle kirjallisen lainapyynnön, joka voi olla myös sähköposti. Kokoelmasta vastaava henkilö harkitsee onko lainan antaminen mahdollista. Harkinnassa otetaan huomioon lainattavan aineiston turvallisuus- ja olosuhdevaatimukset tapauskohtaisesti.

Lainasta täytetään lainalomake, johon merkitään lainattava aineisto ja sen kunto, vakuutusarvo ja laina-aika sekä pyydetään lainaajan allekirjoitus. Lainan vastaanottava osapuoli vakuuttaa aineiston museon ilmoittamasta vakuutusarvosta. Lainalla on aina määräaika.

Kun laina palautetaan, lomakkeeseen merkitään päivämäärä ja museon edustajan allekirjoitus. Aineiston kunto tarkastetaan palautustapahtuman yhteydessä. Kaikki lainaan liittyvät asiakirjat tallennetaan.

6. KOKOELMIEN TULEVAISUUS JA HAASTEET

Vantaan kaupunginmuseon tallentama kulttuuriperintö on kaikkien vantaalaisten yhteistä. Museolla pidetään tärkeänä avata sitä Finnaan vapaaseen käyttöön. Jo olemassa olevia kokoelmia digitoidaan ja uutta aineistoa tallennetaan. Tämä työ jatkuu tulevaisuudessakin.

Vantaan kaupunginmuseon kokoelmatoiminnassa keskeistä on olla ajassa mukana: Otetaan huomioon kaupungin kasvu ja monimuotoisuus, lähiöt ja monikulttuurisuus. Tallennettavat ilmiöt konkretisoituvat ja muuttuvat kokoelmissa näkyviksi objekteiksi, esimerkeiksi tämän ajan ilmiöistä ja elämästä. Haasteena tässä on tunnistaa ja löytää oikeat asiat. Museolla on tässä iso vastuu. Tätä työtä tehdään yhteistyössä kaupunkilaisten kanssa.

Yhteistyö kaupunkilaisten ja eri sidostyhmiä kanssa tarjoaa monia mahdollisuuksia kokoelmatyöhön. Haasteena on tavoittaa eri puolilla asuvat vantaalaiset ja kehittää keinoja yhteistyön rakentamiseen. Kokoelmapalveluissa on havahduttu siihen, että toiminta ja tallennustyö on erityisesti maahanmuuttajille ja monille vähemmistöryhmille vierasta. Pyrkimyksenä on, että museon toiminta on tuttua ja sitä kautta turvallista ja luotettavaa kaikille kaupunkilaisille.

Kuva-arkiston muutto muiden kokoelmien yhteyteen on parantanut kokoelmapalveluiden saavutettavuutta ja tuonut palveluun sujuvuutta. Kokoelmilla on yhteinen asiakaspalvelutila, joka mahdollistaa eri aineistojen tutkimisen samalla kertaa.

Edelleen kuitenkin esinekokoelmia on kahdessa eri paikassa. Säilytystilat ovat ahtaat eivätkä ne mahdollista tulevaisuudessa suurten lahjoitusten vastaanottamista. Keskusteluun onkin noussut uusien tilojen tarve tulevina vuosina. Kokoelmatilojen tulisi olla ajanmukaiset, ja niissä tulisi olla tilaa kartunnalle. Myös oikeiden olosuhteiden ja turvallisuuden varmistaminen ovat tulevaisuuden suunnitelmien keskiössä. Suunnitelmissa onkin laatia riskienhallintasuunnitelma sekä tarkistaa lähitulevaisuudessa turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat. Nykyisissä tiloissa olosuhteiden seuraamista kehitetään tilojen antamien mahdollisuuksien puitteissa.

Laadukkaan kokoelmatyön edellytys on paitsi ammattitaitoinen henkilökunta, myös ajanmukaiset koneet ja laitteet sekä kokoelmahallintajärjestelmä. Henkilökunta osallistuu ajankohtaisiin koulutuksiin ja pitää itsensä ajan tasalla museokentällä tapahtuvissa asioissa.

Museolla käytössä oleva Profiumin Kirsti-kokoelmahallintajärjestelmä on vuonna 2022 kahdeksan vuoden ikäinen, joka on melko korkea ikä nykyisessä nopeassa teknisessä kehityksessä. Vaatimukset järjestelmille ovat tänä aikana muuttuneet ja kasvaneet. Lähivuosina tuleekin ajankohtaiseksi uuden kokoelmahallintajärjestelmän hankinnan selvittäminen.

Håkansbölen kartanon alueen kehittäminen ja kartanolla järjestettävät tapahtumat ja näyttelyt tuovat positiivisia haasteita työhön. Kokoelmilla on keskeinen rooli kartanon historian esiin tuomisessa. Kartanon esineistä ja arkistoaineistosta on kuitenkin suuri osa vielä luetteloiduttu. Myös konservoitavaa riittää.

Vantaan taidemuseon ARTSIn kanssa kehitämme hyvää yhteistyötä edelleen. Esimerkiksi lähiöteemaisissa tallennuksissa tallennamme samojen ilmiöiden eri puolia, jolloin aineistomme täydentävät toisiaan.

7. KOKOELMAPOLITIIKAN SEURANTA

Kokoelmapolitiikan tarkoituksena on kiteyttää museon tehtävä ja avata museon toimintaa ja prosesseja. Vantaan kaupunginmuseon ensimmäinen kokoelmapolitiikka valmistui vuonna 2004 ensimmäisten museoiden joukossa Suomessa. Ensimmäinen versio tehtiin henkilökunnan käyttöön, ja se keskittyi kuvaamaan työprosesseja.

Kokoelmapolitiikka päivitetään noin viiden vuoden välein, mutta tarvittaessa useammin. Muutoksiin museossa, museokentällä ja muutenkin toimintaympäristössä reagoidaan. Kokoelmapalveluiden palaverissa keskustellaan aiheesta säännöllisesti. Vuosittaiset kokoelmapalveluiden toimintasuunnitelmat täydentävät kokoelmapolitiikkaa.

7.1. Hyväksyminen ja julkisuus

Vantaan kaupunginmuseon kokoelmapolitiikka 2022 on käsitelty museon kokoelmapalveluiden kokouksissa sekä erillisissä palaverissa. Asiakirja on hyväksytty 25.1.2022 kaupunkikulttuurilautakunnan kokouksessa.

Kaupunginmuseon kokoelmapolitiikka on yleisön ja tiedotusvälineiden ulottuvilla kaupunginmuseon verkkosivuilla samoin kuin englannin- ja ruotsinkieliset tiivistelmät. Täydellinen asiakirja kaikkine liitteineen on kaupungin sisäisessä verkossa.

7.2. Työryhmä 2022

Tammikuussa 2022 hyväksytty kokoelmapolitiikka pohjautuu vuonna 2018 laadittuun kokoelmapolitiikkaan. Työryhmä 2022 on tehnyt päivityksiä ja täydennyksiä uuteen asiakirjaan.

Työryhmä:

Päivi Yli-Karhula, intendentti
Stella Karlsson, museoamanuenssi
Anu Mönkkönen, museoamanuenssi
Anna-Reetta Rikala, museoamanuenssi

LIITTEET

Kokoelmapolitiikkaan liittyvät lomakkeet ja asiakirjat on tallennettu Vantaan kaupunginmuseon A-verkkoasemalle Kokoelmapolitiikka 2022 -kansioon.

Liiteluettelo:

Dokumentointikuvien vastaanottolomake
Hiekkaharjun kokoelmatilojen ensisijaisesti pelastettavien sijainti
Informaatioasiakirja su, sv, en
Kokoelmapalveluiden hinnasto
Kokoelmien arvoluokitus
Kuvatilauslomake
Lainasopimus su, sv, en
Opastus kokoelmatiloihin su, sv
Pakastimen vuokraus
Pakastusvastuusopimus
Sopimus valokuvien ja muistitiedon tallentamisesta su, en
Sopimus valokuvien ja muistitiedon tallentamisesta (alaikäistä koskeva)
Tekijänoikeussopimus ja vastaanottolomake
Vantaan kaupunginmuseon lomakepohja
Vastaanottolomake su, sv, en